

למ:

תורה אור

1. בי מראש צרים אָראָנו ומגבועות אַשורנו לא עָם לָדָד יִשְׁכַּן וּבָגוֹיִם לֹא יִתְחַשֵּׁב:

במדבר כב ט טוב יי לכל וְהִקְמִיעוּ עַל כָּל מַגְשִׁי:

החלים קמה ט 3. טוב יי לקנו לנפש תדרשנו: איכה ג כה 4. ויעבר הרהר במחנה כבא השמש לאמר איש אל עירו ואיש אל ארצו: מליכים א כב לו 5. בטוב צדיקים תעלץ קרה ובאבד רשעים רנו: משלי יא י 6. ויועץ אל העם ותעמד משררים ליי ומהללים להדרת קדש בצאת לפני התהלך ואמרים הודו ליי פי לעולם חסדו:

דברי הימים ב כ כא 7. ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ויהי העץ והחשך ויָאָר את התלך ולא קרב זה אל זה כל התלך:

שמות יד כ 8. והיה כאשר שש יי עליכם להשיב אתכם ולתרוגות אתכם בן ישיש יי עליכם להאדיב אתכם ולהשמד אתכם ונסתחם מעל הלאמה אשר אתה בא שמה לרשתה: בדברים כב טג 9. ויטפח את קרב על ברכת שמרון וילקו הכלבים את דמו והגות רחיצו כדבר יי אשר דבר: מליכים א כב לה 10. ויאמר מיקיחו אם שוב תשוב בשלום לא דבר יי בי ויאמר שמעו עמים בקלם:

מליכים א כב כח 11. ודברת אליו אלמ כה אמר יי הוצאת וגם ירשת ודברת אליו לאמר כה אמר יי במקום אשר לקנו הכלבים לא דם נבות ילקו הכלבים את דמך וגם אתה: מליכים א כב יט 12. ואיש משך בקשת לתמו וכה את מלך ישראל בין הרוקם ובין השרץ ויאמר לרַכְבוֹ הֲפֹךְ יָדְךָ וְהוֹצֵאֲנִי מִן הַמִּחְנֶה בִּי הַחֲלִיתִי: מליכים א כב לד 13. ויקרא אחאב אל עבדיו אשר על הבית ועבדיו יהי ירא את יי מאד: מליכים א יח ג 14. ויאמר אליו לָבֹן אִם נָא מַצְאֵת חַן בְּעֵינֶיךָ נחשתי ויברכני יי בגללה: בראשית ל כו 15. ויהי מאד והפקד אתו בביתו ועל כל אשר יש לו ויָרָךְ יי את בית המצרי בגלל יוסף ויהי ברכת יי בכל אשר יש לו בבית ובשרה:

בראשית לט ה 16. ויהי בהערית איזבל את נביאי יי ויחך עבדיו מאד נבאים ויחביאם חמשים איש במערה ויכלכלם לחם וקנים:

מליכים א יח ד 17. ויאמר אם יבוא עשר אל המחנה והאח ויהוה המחנה הנשאר לפליטה: בראשית לב ט 18. חזון עבדיה כה אמר אֲדֹנָי אֱלֹהִים לְאֹדֹם שְׁמוּעָה שְׁמַעְנוּ מֵאֵת יי וְצִיר בָּגוֹיִם שָׁלַח קוֹמוֹ וַנִּקְוָה עֲלֶיהָ לִמְלַחְמָה: עובדיה א א 19. וַיָּךְ אֵת מוֹאָב וַיְמַדְדֵם בַּחֲבֹל הַשֹּׁכֵב אוֹתָם אֲרַצָּה וַיְמַדְדֵם שְׁנֵי חֲבָלִים לַהֲמִית וּמֵלֵא הַחֲבֹל לַהֲחַיֹּת וַתְּהִי מוֹאָב לְדָוָד לַעֲבָדִים גִּשְׁאֵי מִנְחָה: שמואל ב ח ב 20. ויָחַךְ אֵת בְּנוֹ הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִמְלֹךְ תַּחְתָּיו וַיַּעֲלֵהוּ עִלָּה עַל הַחֲמָה וַיְהִי קֶצֶף גְּדוֹל עַל יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ מִעֵלְיוֹ וַיִּשְׁבוּ לָאָרֶץ: מליכים ב ג כו 21. לָבֹן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי אֱלֹהִים יַעַן הִמְנַבֵּם מִן הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סָבִיבוֹתֵיכֶם בַּחֲקוֹתַי לֹא הִלַּכְתֶּם וְאֵת מִשְׁפָּטִי לֹא עֲשִׂיתֶם וּכְמִשְׁפָּטִי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סָבִיבוֹתֵיכֶם לֹא עֲשִׂיתֶם: יחזקאל ה ז 22. וַיִּדְעַתֶּם בִּי אֲנִי יי אֲשֶׁר בָּחַקְנִי לֹא הִלַּכְתֶּם וּמִשְׁפָּטִי לֹא עֲשִׂיתֶם וּכְמִשְׁפָּטִי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סָבִיבוֹתֵיכֶם עֲשִׂיתֶם: יחזקאל יא יב 23. וַתַּעֲבֹרָה יְקִיעָד עַד מֵאֵד וַתְּהִי לַמֶּלֶךְ סִכְנָת וַתִּשְׁרַתְהוּ וַחֲמֹלֶךְ לֹא יָדָעָה: מליכים א ד

ובגוים לא יתחשב. כל מקום שהזכרו שם נכרים לא הזכירו ישראל בכלל: **כשהוא משקה**. אינו מונע המים לילך לטובים ולרעים לפי שאינו אלא טורח אחד וכשהוא עודר דהוי טורח לכל אחד ואחד אינו עודר אלא הטובים: **עודר**. חופר. כך הקצ"ה זן טובים ורעים הכל כדבור אחד ממלא את כל העולם כולו טובה שהכל שלו אבל כשאב להגין מן הפורעניות ולשלם שכר אינו אלא לקוויו: **ויעצר הרנה**. מדלל כתיב רנה משמע הרניה המיוחסת שהיתה עתידה לבא שכבר הזכירה. והיכן הזכירה: **באבד רשעים רנה**. והיה העולם מנפה מתי תבא הרנה ליבדו של אחאב וכשנהרג עברה והזכירה הרנה בפי הכל: **בלאם לפני החלון**. ציהושפט כתיב כשיאל להלחם צעמונים שגלו עליו: **כי טוב**. משמע כי טוב צעניו הודאה ושמחה: **כן ישיש ה' עליכם להאדיב וגו'**. ישיש אחרים שונאים: **והוונות רחלו**. בלחאב כתיב צמיחתו: **למרק**. לנטוש ולהאיר. כלומר רחלו והזכרו השמי חזיונות שנאמרו עליו: **מאזן** היה. לא היה אוהב תשמיש: **דמום שפי ונום כו'**. והיינו רחלו אותן שתי זורות נרחלו מדמו: **לחמם**. להשלים: **מאי קאמר קרא**. מאי ענין עובדיה היה ירא אלל ויקרא לחאב: **בצרהם כתיב** (בראשית כב) ירא אלהים אתה ולא כתיב מאד: **מפני מה זכה לנציאום**. שהרי גר היה ואין השכינה שורה אלא על

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

המיוחסין שציראלו^(י) כדכתיב (בראשית י) להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו: **מאי שנה חמשים**. ולא הצניא כולן צמערה אחת: **אין מערה מחזקם**. מערות שלו לא היו מחזיקות יותר: **מאי שנה עובדיה לאדום**. ולא נתנבא נבואה אחרת למה נצחר לו לזו משאר הנציאים: **שני רשעים**. לחאב ואיצל: **שני לדיקים**. ילחק ורצבה: **מיניה וביה אחא איזל ניוול ביה נרגא**. אחא יער. מעלמו של יער יכנס צמוך הגחון להיות בית יד ויקלצו בו את היער. וכן עובדיה לאדום ודוד למואב והוא יאל מרות המואביה: **מסוכס מסרחם**. מגופה ומתוך עוביה מתחיל הסרחון: **כמסוקנים שבהם לא עשיתם**. כמו עגלון מלך מואב שהיה מכבד את השם כשאמר לו אחוד דבר אלהים לי אלני המלך מיד ויקס מעל הכסא (שופטים ג): **כמוקלנין שבהם**. כגון מישע מלך מואב שהקריב בנו לע"ז כך היו ישראל עושין וצלותה שעה נזכר להם אותו עון שהיו רגילים גם הם צו: **לארץ**. מדלל כתיב לארסם הני קאמר לשפלות ולתחתית שזו שנגזר עליהם פורענות: **ולא מאד כלל**. וצברה כתיב (בראשית יב) כי יפה היא מאלד. והאי קרא דלציגג נקט למדרש הכא משום דרשה דלעיל דדרש מאד דכתיב צעובדיהו:

הדרן עלך אחד דיני ממונות

וזנות ממש אחאב איש מצוגן היה ועשתה לו איזבל שתי צורי זוגות במרכבתו כדי שיראה אותן ויתחמם¹² ואיש משך בקשת לתומו ויכה ר' אלעזר אמר לפי תומו רבא אמר לתמם שתי חזיונות אחת של מיכיהו ואחת של אליהו: סימן קר"א וזכ"ה באדו"ם: כתיב¹³ ויקרא אחאב אל עובדיהו אשר על הבית ועובדיה היה ירא ה'¹⁵ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף דההוא גברא לא הוה מיברוך שמא לא ירא אלהים אתה יצתה בת קול ואמרה ועובדיה היה ירא את ה' מאד אבל ביתו של אחאב אינו מזומן לברכה א"ר אבא גדול שנאמר בעובדיהו יותר ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם לא כתיב מאד ובעובדיהו כתיב מאד א"ר יצחק מפני מה זכה עובדיהו לנביאות מפני שהחביא מאה נביאים במערה שנאמר¹⁶ ויהי בהכרית איזבל את נביאי ה' ויקח עובדיהו מאה נביאים ויחביאם חמשים איש במערה וגו' מאי שנא חמשים איש א"ר אלעזר מיעקב למד שנאמר¹⁷ והיה המחנה הנשאר לפליטה רבי אבהו אמר לפי שאין מערה מחזקת יותר מחמשים¹⁸ חזון עובדיהו כה אמר ה' אלהים לאדום וגו' מאי שנא עובדיה לאדום אמר רבי יצחק אמר הקדוש ברוך הוא יבא עובדיהו הדר^(י)בין שני רשעים ולא למד ממעשיהם וינבא על עשו הרשע שדר בין שני צדיקים ולא למד ממעשיהם אמר אפרים מקשאה תלמידו של רבי מאיר משום רבי מאיר עובדיה גר אדומי היה והיינו דאמרי אינשי מיניה וביה אבא גיזיל ביה נרגא¹⁹ ויך את מואב וימדדם בחבל השכב אותם ארצה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי היינו דאמרי אינשי מיניה וביה אבא גיזיל ביה נרגא כי אתא רב דימי אמר ירך מתוכה מסרחת^(ט) ויקח את בנו הבכור אשר ימלך תחתיו ויעלהו עולה על החומה רב ושמואל חד אמר לשם שמים וחד אמר לשם ע"ז בשלמא למאן דאמר לשם שמים היינו דכתיב²⁰ ויהי קצף גדול על ישראל אלא למאן דאמר לשם ע"ז אמאי ויהי קצף כדר' יהושע בן לוי דריב"ל רמי כתיב²¹ וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם וכתיב²² וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם עשיתם כמתוקנין שבהם לא עשיתם כמקולקלין שבהם עשיתם²⁰ ויסעו מעליו וישובו לארץ אמר רבי חנינא בר פפא באותה שעה ידרו רשעיהן^(י) של ישראל למדרגה התחתונה²³ והנערה יפה עד מאד א"ר חנינא בר פפא עדיין לא הגיעה לחצי יופי של שרה דכתיב עד מאד ולא מאד בכלל:

הדרן עלך אחד דיני ממונות

מסורת הש"ם

(6) מנילה י: ע"ש, (3) צ"ל אלעזר, (א) וצ"ע ליתא ויפליגו גרם מאי אמר ליה אמר ר' ילחק וכו' ועיי' מהרש"ל,(ד) וימאה לח:,(8) ופענית ד,(11) (בס"ל: שו"תאין),(1) נע"י קידושין ע"ג,

מוסף רש"י

כי טוב. הודו לה' כי טוב משמע טוב שקלטו לפניו על זאת (מנילה י:). הדרן עלך אחד דיני ממונות

רבינו חננאל

אשר לא יבא באש תעבירו ברים. ועוד א"ל כל הגוים כאין נגדו. אותן נמי איקריהו גוי שנאמר ישראל גוי אחד בארץ. א"ל בלעם דהוא מוידוכו אשהיד עלן ובגוים לא יתחשב. ויעבר הרנה במחנה. באבדו רשעים רנה. באבדו אחאב בן עמרי (דינו) רינה. א"ר יוחנן מפני מה לא נאמר כי טוב בפרשה זו שנא' בצאתו לפני החלון ואמר הודו לה' כי לעולם חסדו ועוד כתיב ולא קרב זה אל זה כל הלילה. ביקשו מלאכי השרת לומר שירה א"ל הקב"ה מעשה ידי טוביעה בים ואתם אומרים שירה לפני ללמדך שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעי' ואצ"פ שהוא אינו שמח אחרים שמחת שנאמר ישיש ה' ולא כתיב שש ש"מ: וחזונות פירוש חזיונות (כתיבין) (כוכביים) ואיש משך בקשת לתמו. אמר רבא לתמם שני חזיונות אחת של מיכיהו שנא' אם שוב תשוב בשלום לא דבר ה' בי ואחת של אליהו שנא' ויחזק אחר אשר לקנו הכלבים את דם נבות וילקו הכלבים את דמך. ויקרא אחאב אל עובדיהו אשר על הבית ועובדיהו היה ירא את ה' מאד שיקרא אחאב לעובדיהו מה אמר לו ביעקב כתיב נחשתי ויברכני ה' בגללך ביוסף כתיב ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף. ביאת דההוא גברא אמאי לא מכריך דילמא לאו ירא שמים אתה יצתה בת קול ואמרה ועובדיהו היה ירא את ה' מאד וביתו של אחאב הוא שאינו מזומן לברכה. גדול שנאמר בעובדיהו ממה שנאמר באברהם דבאברהם כתיב ביה ירא את ה' ובעובדיהו כתיב ירא את ה' מאד. חזון עובדיהו כה אמר ה' אלהים לאדום. מאי שנא לאדום אמר ר' יצחק כי עובדיה שדר בין שני רשעים אחאב ואיזבל ולא עשה כמעשיהם ויפרע מעשו שדר עם יצחק וברקה ולא עשה כמעשיהם ויפרע ממנו. עובדיה גר אדומי היה היינו דאמרי אינשי מיניה וביה אבא גיזיל ביה נרגא. איכא דאמרי ירך מתוכה מסרחת. ויך את מואב וימדדם בחבל השכב אותם ארצה וימדד ב' חבלים להמית ומלא החבל להחיות: ויקח את בנו הבכור אשר ימלוך תחתיו ויעלהו עולה על החומה. רב ושמואל חד אמר לשם שמים שנאמר ויהי קצף גדול על ישראל וחד אמר לשם ע"ז והאי דכתיב ויהי קצף גדול כדכתיב וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם קרא אחרינא כתיב עשיתם. הא כיצד כמתוקנים שבהם לא עשיתם כמקולקלים שבהן עשיתן. ויסעו מעליו וישובו לארץ באותה שעת ידרו [שנאיהן של] ישראל למדרגה התחתונה: מפני מה זכה עובדיה לנביאות מפני שהחביא חמשים חמשים איש במערה וכלכלם לחם ומים:

הדרן עלך אחד דיני ממונות